భారతదేశ న్యాయవ్యవస్థ

భారతదేశ న్యాయవ్యవస్థ

ప్రజాస్వామ్యానికి అత్యంత ముఖ్యమైన మూలస్తంభాల్లో న్యాయవ్యవస్థ ఒకటి. న్యాయవ్యవస్థ అనేది చట్టాన్ని వివరించే, వివాదాలను పరిష్కరించే మరియు పౌరులందరికీ న్యాయం చేసే ప్రభుత్వ శాఖ. న్యాయవ్యవస్థ ప్రజాస్వామ్యానికి కాపలాదారుగా పరిగణించబడుతుంది మరియు రాజ్యాంగ సంరక్షకుడిగా కూడా పరిగణించబడుతుంది. ప్రజాస్వామ్యం సమర్ధవంతంగా పనిచేయాలంటే నిష్పక్షపాతంగా, స్వతంత్రంగా న్యాయవ్యవస్థ ఉండటం తప్పనిసరి. భారత రాజ్యాంగం సర్వోన్నత న్యాయస్థానాన్ని ఉన్నత న్యాయస్థానంతో, ఆ తర్వాత హైకోర్టులతో సమీకృత న్యాయ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసింది. జిల్లా కోర్టులు మరియు ఇతర దిగువ కోర్టుల వంటి హైకోర్టు క్రింద ఒక సోపానక్రమం ఉంది. భారతీయ న్యాయవ్యవస్థ గురించి ఈ కథనంలో చర్చించాము.

భారతీయ న్యాయవ్యవస్థ - లక్షణాలు

ప్రపంచంలోని పురాతన న్యాయ వ్యవస్థలలో ఒకటి

భారతదేశం యొక్క న్యాయ వ్యవస్థ ప్రపంచంలోని అత్యంత ప్రసిద్ధి చెందినది, ఇది భూమి యొక్క చట్టాలను అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు అమలు చేయడానికి ఉపయోగించబడింది. అధికారాల విభజన సిద్ధాంతం న్యాయస్థానాన్ని తమకు తగినట్లుగా చట్టాలను అర్థం చేసుకోవడానికి అనుమతిస్తుంది. న్యాయవ్యవస్థ దేశం కోసం చట్టబద్ధమైన చట్టాలను రూపొందించదు కానీ వాటిని అర్థం చేసుకుంటుంది మరియు వర్తింపజేస్తుంది.

సమీకృత న్యాయ వ్యవస్థ

భారతదేశంలో, రాజ్యాంగం సమగ్ర మరియు విభిన్న న్యాయ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసింది. ఉమ్మడి వ్యవస్థలో సర్వోన్నత న్యాయస్థానం అగ్రస్థానంలో ఉంది. సుప్రీంకోర్టు తరువాత, రాష్ట్ర స్థాయి హైకోర్టులు ఉన్నాయి హైకోర్టుల పరిధిలో జిల్లా కోర్టులు మరియు దిగువ కోర్టుల యొక్క చక్కటి వ్యవస్థీకృత నిర్మాణం ఉంది. భారతదేశం యొక్క న్యాయవ్యవస్థ ఏకీకృతమైంది, ఎందుకంటే దేశం రాష్ట్రాల కంటే ఎక్కువ అధికారం కలిగి ఉన్న బలమైన కేంద్ర ప్రభుత్వంతో కూడిన సమాఖ్య.

న్యాయవ్యవస్థ స్వతంత్రత

ప్రభుత్వ కార్యనిర్వాహక మరియు శాసన శాఖలు న్యాయవ్యవస్థ పనితీరులో జోక్యం చేసుకోవని ఇది సూచిస్తుంది. ఇతర అవయవాలు న్యాయవ్యవస్థ తీర్పును అంగీకరిస్తాయి మరియు దానిలో జోక్యం చేసుకోవు. న్యాయమూర్తులు ప్రతీకారానికి భయపడకుండా తమ విధులను నిర్వర్తించగలరని కూడా ఇది సూచిస్తుంది. న్యాయవ్యవస్థ యొక్క స్వతంత్రత అది ఏకపక్షంగా మరియు చట్టంతో సంబంధం లేకుండా పనిచేస్తుందని సూచించదు. ఇది దేశ రాజ్యాంగానికి బాధ్యత వహిస్తుంది. రాజ్యాంగంలో న్యాయవ్యవస్థ యొక్క స్వతంత్రత సంరక్షించబడుతుందని మరియు రక్షించబడుతుందని హామీ ఇచ్చే అనేక నిబంధనలు ఉన్నాయి.

Indian Judiciary – Structure | భారతీయ న్యాయవ్యవస్థ - నిర్మాణం

భారతదేశం ఒకే సమీకృత న్యాయ వ్యవస్థను కలిగి ఉంది. భారతదేశంలోని న్యాయవ్యవస్థ పైభాగంలో సుప్రీంకోర్టు (SC)తో పిరమిడ్ నిర్మాణాన్ని కలిగి ఉంది. హైకోర్టులు ఎస్సీ కంటే దిగువన ఉన్నాయి మరియు వాటి దిగువన జిల్లా మరియు సబార్డినేట్ కోర్టులు ఉన్నాయి. దిగువ కోర్టులు ఉన్నత న్యాయస్థానాల ప్రత్యక్ష పర్యవేక్షణలో పనిచేస్తాయి. దిగువ చిత్రం దేశంలోని న్యాయ వ్యవస్థ యొక్క నిర్మాణం మరియు సంస్థను అందిస్తుంది.

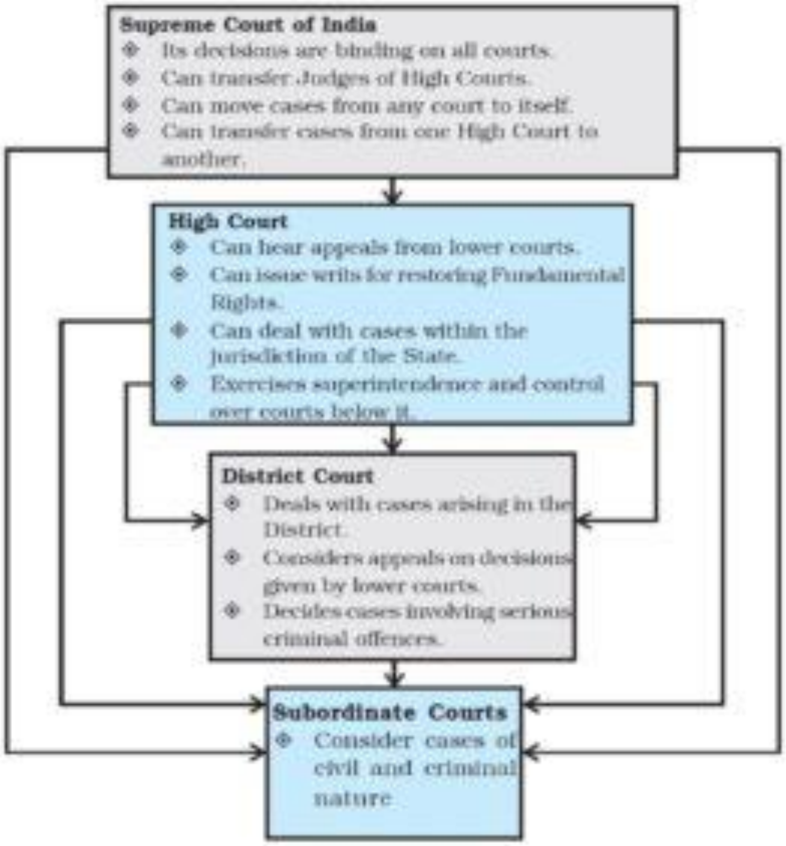

పైన పేర్కొన్న ఫ్రేమ్‌వర్క్‌తో పాటు, న్యాయ వ్యవస్థ రెండు శాఖలుగా విభజించబడింది:

- క్రిమినల్ చట్టంఏదైనా పౌరుడు లేదా కార్పొరేషన్ నేరానికి సంబంధించినది.
- పౌరుల ప్రాథమిక హక్కుల ఉల్లంఘనకు సంబంధించిన వివాదాలతో పౌర చట్టం వ్యవహరిస్తుంది.

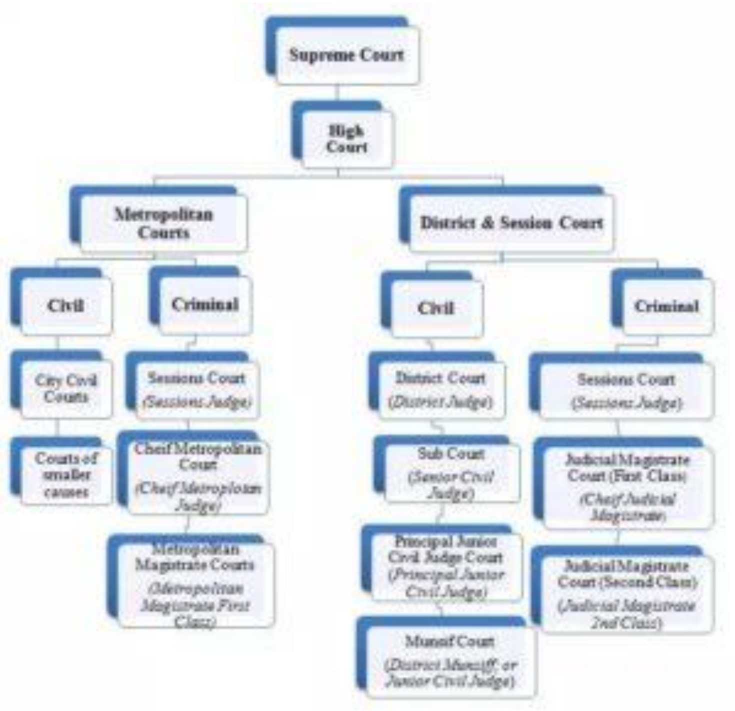

Functions of Indian Judiciary | భారతీయ న్యాయవ్యవస్థ విధులు

భారతదేశంలో, న్యాయవ్యవస్థ కింది విధులను నిర్వహిస్తుంది:

న్యాయం యొక్క సమర్థవంతమైన పరిపాలన: న్యాయవ్యవస్థ యొక్క ప్రధాన పని నిర్దిష్ట సందర్భాలలో చట్టాన్ని వర్తింపజేయడం లేదా విభేదాలను పరిష్కరించడం. ఒక అసమ్మతిని న్యాయస్థానాల ముందు ప్రవేశపెట్టినప్పుడు, పాల్గొనేవారు అందించిన సాక్ష్యం "వాస్తవాలను నిర్ధారించడానికి" ఉపయోగించబడుతుంది. పరిస్థితికి ఏ చట్టం వర్తిస్తుందో చట్టం నిర్ణయించి దానిని అమలు చేస్తుంది. విచారణ సమయంలో చట్టాన్ని ఉల్లంఘించినట్లు రుజువైతే నిందితులకు కోర్టు శిక్షను విధిస్తుంది.

న్యాయమూర్తి-నిర్మిత చట్టం అభివృద్ధి: అనేక పరిస్థితులలో, న్యాయమూర్తులు దరఖాస్తు కోసం అత్యంత సముచితమైన చట్టాన్ని ఎంచుకోలేరు లేదా ఇష్టపడరు. అటువంటి సందర్భాలలో, న్యాయమూర్తులు సరైన శాసనం ఏమిటో నిర్ణయించడానికి వారి తీర్పు మరియు ఇంగితజ్ఞానాన్ని ఉపయోగిస్తారు. న్యాయమూర్తులు వారి చర్యల ఫలితంగా 'కేస్ లా' లేదా 'న్యాయమూర్తులు చేసిన చట్టం' యొక్క పెద్ద మొత్తంలో పేరుకుపోయారు. 'స్టార్ డెసిసిస్' సిద్ధాంతం ప్రకారం, ముందస్తు న్యాయపరమైన నిర్ణయాలు తరచుగా పోల్చదగిన పరిస్థితులలో తదుపరి న్యాయమూర్తులకు కట్టుబడి ఉంటాయి.

రాజ్యాంగ సంరక్షణ : భారతదేశంలో అత్యున్నత న్యాయస్థానం, SC, రాజ్యాంగ సంరక్షకునిగా వ్యవహరిస్తుంది. కేంద్ర ప్రభుత్వం మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య లేదా లెజిస్లేచర్ మరియు ఎగ్జిక్యూటివ్ మధ్య అధికార పరిధి యొక్క వైరుధ్యాలను కోర్టు నిర్ణయిస్తుంది. రాజ్యాంగంలోని ఏదైనా నిబంధనను ఉల్లంఘించే ఏదైనా చట్టం లేదా కార్యనిర్వాహక ఉత్తర్వు న్యాయవ్యవస్థచే రాజ్యాంగ విరుద్ధమైనది లేదా శూన్యమైనది మరియు చెల్లదు. దీనిని 'న్యాయ సమీక్ష అంటారు.' న్యాయ సమీక్ష అనేది వ్యక్తుల యొక్క ప్రాథమిక హక్కులకు హామీ ఇవ్వడం మరియు సమాఖ్య రాష్ట్రంలో యూనియన్ మరియు యూనిట్ల మధ్య సమతుల్యతను నిర్ధారించే అర్హతను కలిగి ఉంటుంది.

ప్రాథమిక హక్కుల పరిరక్షణ : ప్రజల హక్కులను రాష్ట్రం లేదా మరే ఇతర ఏజెన్సీ తుంగలో తొక్కకుండా న్యాయవ్యవస్థ నిర్ధారిస్తుంది. ఉన్నత న్యాయస్థానాలు రిట్‌లను జారీ చేయడం ద్వారా ప్రాథమిక హక్కులను అమలు చేస్తాయి.

పర్యవేక్షక విధులు: ఉన్నత న్యాయస్థానాలు భారతదేశంలోని సబార్డినేట్ కోర్టులను పర్యవేక్షించే విధిని కూడా నిర్వహిస్తాయి.

సలహా విధులు: భారతదేశంలోని SC సలహా విధిని కూడా నిర్వహిస్తుంది. ఇది రాజ్యాంగపరమైన ప్రశ్నలపై తన సలహా అభిప్రాయాలను ఇవ్వగలదు. వివాదాలు లేనప్పుడు మరియు కార్యనిర్వాహకుడు కోరుకున్నప్పుడు ఇది జరుగుతుంది.

నాన్-జ్యుడిషియల్ మరియు అడ్మినిస్ట్రేటివ్ విధులు: న్యాయస్థానాలు వివిధ రకాల న్యాయ రహిత మరియు పరిపాలనా కార్యకలాపాలను నిర్వహిస్తాయి. న్యాయస్థానాలకు లైసెన్సులు జారీ చేసే అధికారం, ఎస్టేట్‌ల నిర్వహణ (ఆస్తి) మరియు రిసీవర్‌లను నియమించే అధికారం ఉంది. వివాహాలు నమోదు చేయబడ్డాయి మరియు చిన్న పిల్లలకు మరియు పిచ్చివారికి సంరక్షకులు నియమిస్తారు.

సమాఖ్యలో ప్రత్యేక బాధ్యత: భారతదేశం వంటి సమాఖ్య వ్యవస్థలో, కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య కీలకమైన సమస్యలను పరిష్కరించే బాధ్యత కూడా న్యాయవ్యవస్థదే. ఇది అంతర్ రాష్ట్ర సమస్యలలో మధ్యవర్తిగా కూడా పనిచేస్తుంది. న్యాయ విచారణలు నిర్వహించడం: పబ్లిక్ సర్వెంట్ తప్పులు లేదా లోపాల కేసులను పరిశోధించే కమిషన్‌లకు నాయకత్వం వహించడానికి న్యాయమూర్తులు తరచుగా నియమిస్తారు.

What is judicial review? | న్యాయ సమీక్ష అంటే ఏమిటి?

భారతదేశంలో న్యాయ సమీక్ష అనేది సుప్రీంకోర్టు మరియు భారత హైకోర్టులు కార్యనిర్వాహక లేదా శాసనపరమైన చర్యలను సమీక్షించే ప్రక్రియ. వారు భారత రాజ్యాంగ నిబంధనలకు విరుద్ధంగా సవరణలు, చట్టాలు మరియు ప్రభుత్వ చర్యలను చెల్లుబాటు చేయలేరు.

Significance | ప్రాముఖ్యత

కేంద్రానికి, రాష్ట్రానికి మధ్య, రాష్ట్రానికి, పౌరులకు లేదా రాష్ట్రాలకు మధ్య వైరుధ్యం ఏర్పడినప్పుడు న్యాయవ్యవస్థ అనేది ప్రభుత్వం యొక్క వెన్నెముక. న్యాయవ్యవస్థ నిర్ణయాలు పౌరులు లేదా ప్రభుత్వం అనే తేడా లేకుండా ప్రమేయం ఉన్న అన్ని పార్టీలపై కట్టుబడి ఉంటాయి. భారతదేశంలో, న్యాయవ్యవస్థ మానవ హక్కుల పరిరక్షణ, రాజ్యాంగం యొక్క రక్షణ మరియు శాంతి మరియు సామరస్యాన్ని పెంపొందించడం భారత న్యాయ వ్యవస్థ భాధ్యత. ఇది ప్రభుత్వ శాసన మరియు కార్యనిర్వాహక కార్యకలాపాలపై చెక్ అండ్ బ్యాలెన్స్‌గా పనిచేస్తుంది.